

PEDAGOGIK MAHORATNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEKNOLOGIYALARINING O'RNI

Mirzalimova Farida Qosimjon qizi, Muratova Saodat Abduraxmanovna, Nizomiy nomidagi
O'zbekiston Milliy pedagogika

universiteti o'qituvchisi

Xalqaro Nordik universiteti Musiqa ta'limi va san'at mutaxassisligi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20503705>

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari hamda raqamli platformalarni joriy etish o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning muhim omili sifatida yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari pedagoglarning ijodiy salohiyatini oshirish, ta'lim samaradorligini ta'minlash va o'quvchilar bilan samarali hamkorlikni tashkil etishdagi imkoniyatlari ochib berilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik mahoratni takomillashtirishda texnologik yondashuvlarning ahamiyatini asoslashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, o'qituvchi faoliyati, ta'lim sifati, metodik tayyorgarlik, ta'lim samaradorligi, raqamli kompetensiya. Kirish

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimi oldiga yangicha talablarni qo'yimoqda. Endilikda o'qituvchi faqat tayyor bilimlarni yetkazuvchi shaxs emas, balki o'quvchini mustaqil fikrlashga, izlanishga, ijodiy yondashishga va zamonaviy axborot makonida to'g'ri yo'nalish topishga o'rgatuvchi yetakchi pedagog sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois pedagogik mahoratni rivojlantirish masalasi bugungi ta'lim jarayonining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy bilimlari, metodik tayyorgarligi, muloqot madaniyati, darsni tashkil etish qobiliyati, tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish mahorati hamda innovatsion fikrlashini o'zida mujassam etadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari esa ushbu mahoratni yangi bosqichga olib chiqadigan muhim vosita sifatida maydonga chiqmoqda. Interfaol metodlar, raqamli platformalar, multimedia vositalari, masofaviy ta'lim imkoniyatlari va innovatsion pedagogik yondashuvlar o'qituvchining dars jarayonini yanada samarali, mazmunli va natijador tashkil etishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchining pedagogik faoliyatida an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Bunda o'quvchi tayyor ma'lumotni qabul qiluvchi emas, balki muammoni tahlil qiluvchi, savol beruvchi, fikr bildiruvchi va mustaqil xulosa chiqaruvchi shaxs sifatida shakllanadi. Bu jarayon esa o'qituvchidan yuqori darajadagi pedagogik mahorat, metodik moslashuvchanlik va ijodiy yondashuvni talab etadi.

Ayniqsa, bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, elektron ta'lim resurslari, virtual laboratoriyalar, onlayn platformalar, taqdimot dasturlari va raqamli baholash vositalari pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylanmoqda. Ular o'qituvchiga dars mazmunini ko'rgazmali, tushunarli va interaktiv shaklda yetkazish imkonini beradi. Shu bilan birga, ta'lim texnologiyalari o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning bilim darajasini

kuzatish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Demak, pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'rni beqiyosdir. Chunki ular o'qituvchining kasbiy kompetentligini boyitadi, ijodiy izlanishga undaydi, dars jarayonida yangicha metodik yechimlarni qo'llash imkonini yaratadi. Mazkur maqolada pedagogik mahoratni takomillashtirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati, ularning ta'lim sifati va o'qituvchi faoliyatiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi.

Nazariy asos

Pedagogik mahorat ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbiy yetukligi, metodik tayyorgarligi, pedagogik tafakkuri, muloqot madaniyati va ijodiy faoliyatini ifodalovchi muhim ilmiy-pedagogik tushunchalardan biridir. U o'qituvchining darsni samarali tashkil etishi, o'quvchilar bilan to'g'ri pedagogik munosabat o'rnatish, ta'lim mazmunini tushunarli va ta'sirchan yetkazishi hamda tarbiyaviy jarayonni maqsadga muvofiq boshqara olishi bilan belgilanadi.

Pedagogik mahoratning nazariy mohiyati shundan iboratki, u faqatgina bilim berish faoliyati bilan cheklanmaydi, balki o'qituvchining shaxsiy fazilatlarini, kasbiy kompetensiyasi, ijodiy yondashuvi va pedagogik texnologiyalardan foydalanish madaniyatini ham o'z ichiga oladi. Zamonaviy ta'lim sharoitida o'qituvchi o'quvchiga tayyor bilimlarni yetkazuvchi emas, balki uning mustaqil fikrlashi, izlanishi, tahlil qilishi va ijodiy faoliyat yuritishini tashkil etuvchi pedagogik rahbar sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari pedagogik mahoratni rivojlantirishning muhim nazariy omili hisoblanadi. Chunki texnologik yondashuv ta'lim jarayonini aniq maqsad, mazmun, metod, vosita va natija asosida tashkil etishga xizmat qiladi. Bunda o'qituvchi dars jarayonini oldindan rejalashtiradi, ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlarini hisobga oladi, interfaol metodlardan foydalanadi hamda o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiradi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv alohida ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvga ko'ra, o'qituvchi nafaqat nazariy bilimga, balki ushbu bilimlarni amaliyotda qo'llash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish va ta'lim jarayonini innovatsion asosda boshqarish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Demak, pedagogik mahorat kasbiy kompetentlik bilan uzviy bog'liq holda shakllanadi.

Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyasi ham pedagogik mahoratning muhim asoslaridan biridir. Bu yondashuvda o'quvchi ta'lim jarayonining markazida turadi. O'qituvchi esa har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi, ehtiyoji va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda darsni tashkil etadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari aynan shu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi, ya'ni individual ta'lim trayektoriyasini yaratish, differensial topshiriqlar berish va o'quvchilarning faolligini oshirish imkonini beradi.

Interfaol ta'lim texnologiyalari pedagogik mahoratni rivojlantirishda nazariy va amaliy jihatdan muhim o'rin tutadi. “Aqliy hujum”, “klaster”, “munozara”, “kichik guruhlarda ishlash”, “loyiha metodi”, “muammoli ta'lim” kabi metodlar o'qituvchidan darsni ijodiy tashkil etishni, o'quvchilarni faol fikrlashga undashni va ta'lim jarayonida hamkorlik muhitini yaratishni talab qiladi. Bu esa pedagogik mahoratning amaliy ko'rinishi sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli ta'lim texnologiyalari ham pedagogik mahoratning zamonaviy nazariy asoslarini boyitmoqda. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, onlayn platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari, virtual laboratoriyalar va raqamli baholash vositalari o'qituvchining metodik imkoniyatlarini kengaytiradi. Bunday vositalar orqali o'qituvchi o'quv materialini ko'rgazmali, interaktiv va individual tarzda yetkazish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Nazariy jihatdan qaralganda, zamonaviy ta'lim texnologiyalari pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish bilan birga, o'qituvchining o'z ustida ishlashi, kasbiy o'sishi va innovatsion faoliyat yuritishini ham rag'batlantiradi. O'qituvchi yangi metodlarni o'zlashtirish, raqamli vositalardan foydalanish, darslarni loyihalash va natijalarni tahlil qilish orqali o'z pedagogik mahoratini muntazam takomillashtirib boradi. Shunday qilib, pedagogik mahoratni rivojlantirishning nazariy asoslari pedagogik kompetentlik, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol metodlar, innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liqdir. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'qituvchining kasbiy faoliyatini yangilaydi, uning metodik salohiyatini oshiradi va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'рни bugungi ta'lim jarayonining eng muhim masalalaridan biri hisoblanadi. Chunki hozirgi davr o'qituvchidan faqatgina nazariy bilimga ega bo'lishni emas, balki darsni samarali tashkil etish, o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirish, mustaqil fikrlashga yo'naltirish hamda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanishni talab qilmoqda.

Avvalo, zamonaviy ta'lim texnologiyalari pedagogik mahoratning amaliy namoyon bo'lishiga xizmat qiladi. O'qituvchi interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha metodi, axborot-kommunikatsiya vositalari va raqamli platformalardan foydalangan holda darsni yanada mazmunli, qiziqarli va natijador tashkil etadi. Bunday jarayonda o'quvchi tayyor bilimni passiv qabul qiluvchi emas, balki izlanadigan, fikr bildiradigan, savol beradigan va mustaqil xulosa chiqaradigan faol subyektaga aylanadi.

MUHOKAMA

qilinadigan asosiy jihatlardan biri shundaki, pedagogik mahorat zamonaviy texnologiyalar orqali yangicha mazmun kasb etadi. An'anaviy darslarda o'qituvchi asosiy ma'lumot beruvchi sifatida namoyon bo'lgan bo'lsa, zamonaviy ta'limda u tashkilotchi, yo'naltiruvchi, motivator va hamkor sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa o'qituvchidan metodik moslashuvchanlik, ijodiy yondashuv, kommunikativ madaniyat va texnologik savodxonlikni talab etadi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining yana bir muhim jihati — ular o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olishga yordam beradi. Har bir o'quvchining bilim darajasi, qiziqishi, qabul qilish tezligi va o'rganish uslubi turlicha bo'ladi. Raqamli platformalar, elektron topshiriqlar, test tizimlari va multimedia vositalari orqali o'qituvchi ta'lim jarayonini differensial tashkil etishi mumkin. Bu holat pedagogik mahoratning shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi.

Shuningdek, interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchining pedagogik mahoratini oshirishda alohida ahamiyatga ega. “Aqliy hujum”, “klastar”, “munozara”, “kichik guruhlarda ishlash”, “debat”, “loyiha ishi” kabi metodlar dars jarayonida o'quvchilarning faolligini oshiradi. Bunday metodlardan samarali foydalanish esa o'qituvchining mavzuni chuqur bilishi, auditoriyani boshqara olishi va o'quvchilarni fikrlashga unday olishi bilan bog'liqdir.

Raqamli ta'lim texnologiyalari pedagogik mahoratni rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Elektron darsliklar, videodarslar, taqdimotlar, onlayn testlar, virtual laboratoriyalar va masofaviy ta'lim platformalari o'qituvchining metodik imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, bunday vositalar murakkab mavzularni ko'rgazmali tushuntirish, o'quvchilarning bilimini tezkor baholash va mustaqil ta'limni samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi.

Biroq zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish pedagogik mahoratning o'rnini to'liq bosa olmaydi. Texnologiya faqat vosita hisoblanadi, uning samaradorligi esa o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, metodik mahorati va pedagogik maqsadni to'g'ri belgilay olishiga bog'liq. Agar o'qituvchi texnologiyani faqat tashqi bezak sifatida qo'llasa, u kutilgan natijani bermaydi. Aksincha, texnologiya dars mazmuni, metodik maqsad va o'quvchilar ehtiyoji bilan uyg'unlashgandagina samarali bo'ladi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar o'qituvchining doimiy izlanishini ham talab qiladi. Chunki ta'lim texnologiyalari tez yangilanib boradi, yangi raqamli vositalar, platformalar va metodik imkoniyatlar paydo bo'ladi. Shu sababli o'qituvchi muntazam ravishda o'z ustida ishlashi, kasbiy malakasini oshirishi, yangi metodlarni o'rganishi va ularni amaliyotga moslashtira olishi zarur.

Umuman olganda, zamonaviy ta'lim texnologiyalari pedagogik mahoratni rivojlantirishning samarali omili sifatida namoyon bo'ladi. Ular o'qituvchining darsni tashkil etish madaniyatini oshiradi, metodik imkoniyatlarini kengaytiradi, o'quvchilar faolligini kuchaytiradi va ta'lim sifatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalanish o'qituvchidan yuqori kasbiy mas'uliyat, ijodkorlik, pedagogik sezgirlik va innovatsion fikrlashni talab etadi.

References:

1. Ishmuhamedov R. J., Abduqodirov A. A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2023. – 256 b.
2. Egamberdiyeva N. M. Pedagogik mahorat va kasbiy kompetentlik asoslari. – Toshkent: Tafakkur, 2022. – 184 b.
3. Muslimov N. A., Usmonboyeva M. H., Sayfurov D. M. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Sano-standart, 2021. – 208 b.
4. Xoliqov A. A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021. – 312 b.
5. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2022. – 240 b.
6. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2023. – 420 p.